

Uns milicians fan escarni d'unes peces espoliades en un temple, durant la guerra civil. La revolució de l'estiu del 36 fou una tragèdia per moltes obres romàniques.

El sempre cobejat art romànic

L'espoliació del patrimoni artístic religiós encara continua al nostre Pirineu occidental. Malgrat els esforços de les autoritats eclesiàstiques i civils per garantir-ne la seguretat, el fabulós llegat romànic és un botí irresistible per als successors d'Erik el Belga.

Després de gairebé un mil·lenni d'existència pacífica, el segle XX ha estat de convulsió constant per a l'art romànic del Pirineu. El redescobriments de les essències nacionals a l'Edat Mitjana, tesi propugnada pel romanticisme a tot Europa, va donar publicitat a uns estils artístics que s'havien perdut en el passat. A Catalunya ben aviat sorgí l'interès pel romànic. De primer, de la mà d'entitats excursionistes que el ressenyaven i, tot seguit, de la Mancomunitat que s'esforçà a

protegir-lo —amb el projecte de museu nacional de Catalunya pensat per Prat de la Riba l'any 1905—. Simultàniament i sense cap legislació que els posés entrebancs, col·leccionistes i antiquaris, tant catalans com estrangers, hi van fer un bon negoci comprant i venent a tort i a dret.

El primer terç de segle transcorregué com una cursa contra relloge per mantenir el patrimoni en dipòsits públics i evitar que en continués l'evaporació. La Junta de Museus comprà els conjunts murals del Pirineu, salvant-

ne així les representacions més importants. Malgrat tot, per a algunes obres aquesta mesura arribava tard; així en el cas de les pintures de la col·legiata de Santa Maria de Mur, al Pallars Jussà, que el 1915 iniciaren un periple que les havia de portar fins a l'altra vora de l'Atlàntic, concretament al Museum of Fine Arts de Boston.

La revolució de l'estiu del 1936 i la guerra subsegüent foren una tragèdia en molts aspectes, també per al patrimoni artístic. Al Pirineu, la majoria d'imatges cre-

mades eren romàniques. Després d'aquest enorme dalta-baix, el patrimoni romànic seguí un camí insegur, si bé constant, cap a l'estabilització; allotjat al Museu Diocesà de la Seu d'Urgell, creat el 1957, o al fons del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Actualment hi ha lleis espanyoles i catalanes que regulen i protegeixen el patrimoni artístic. Les institucions del país fan feina per conservar, restaurar i tenir una catalogació exhaustiva de les obres. El repòs segur per al patrimoni romànic potser és a prop, però el tràfic d'obres d'art fa moure importants quantitats de diners i, de moment, no donen opció a abaixar la guàrdia.

Estupecació. Un diumenge entre tants, a principi d'aquest mes d'octubre, els feligresos de Vilac, prop de Viella, anaven a l'església a oir missa. Els veïns es van sentir contrariats quan van comprovar que els faltaven quatre imatges: una talla romànica del segle XII i tres més del segle XVIII. Segons els indicis, els lladres havien forçat la porta de l'església i, després d'un examen acurat, se n'havien endut les imatges més valuoses. Encara sort que algunes peces d'art de l'església de Vilac havien anat al Museu de la Vall d'Aran de Viella. Aquest fet ara alleujava els veïns, tot i que en el seu moment hi havien estat en desacord.

Robatoris com el de Vilac, tan senzills i impunes, n'hi ha haguts periòdicament al Pirineu. El cas immediatament anterior va ser el mes d'agost. Els lladres van actuar al poble d'Estavill, a la Vall Fosca, on tan sols van haver de fer saltar un cademat per entrar a l'església. Aquest cop també foren molt minuciosos; només es van fixar en tres talles dels segles XII i XV, que van arrencar amb compte del pedestal i van deixar les altres, rèpliques recents dels originals que es troben al Museu Diocesà de la Seu d'Urgell.

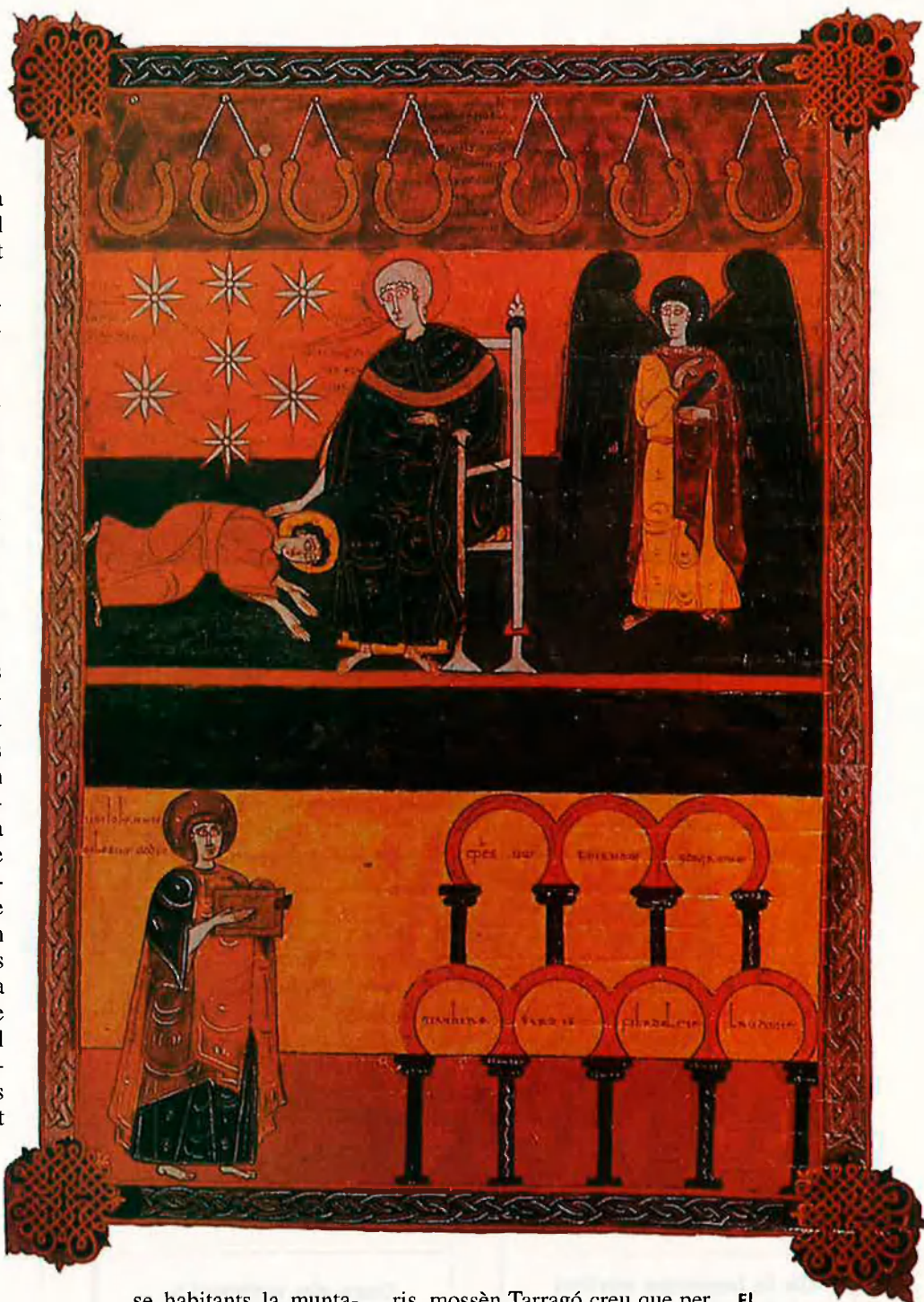
Des que l'emigració del camp a les ciutats va deixar gairebé sen-

se habitants la muntanya, el patrimoni artístic de les seves esglésies ha estat presa fàcil dels qui s'hi han interessat. Per a mossèn Jaume Tarragó, delegat de Patrimoni Artístic del bisbat de la Seu d'Urgell, la voluntat dels veïns dels pobles que s'oposen al trasllat de les obres al Diocesà o a una substitució per còpies s'ha de respectar perquè són "imatges de devoció, estimades i fetes per a aquest fi".

Amb relació als recents robato-

ris, mossèn Tarragó creu que per més que es faci, sempre hi ha el risc que les obres siguin robades, si bé proven de protegir al màxim les que tenen més valor. Amb tal propòsit, el bisbat manté contactes amb els municipis i consells comarcals de la diòcesi, i amb representants de la Generalitat, per aconseguir més col·laboració a l'hora de reforçar la seguretat a les esglésies. Els mètodes que s'apliquen a aquest fi van des de protegir les imatges

El Beatus de Liébana és una de les poques peces que afortunadament s'han recuperat. El percentatge d'obres que es recuperen amb prou feines sobrepassa el 10%.

Les desaparicions i recuperacions de peces romàniques continuen. El gràfic de l'esquerra indica els últims motius que han estat al centre de la polèmica sobre la seguretat d'aquestes obres d'art.

en vitrines antibales, a la instal·lació d'alarmes, o a substituir-les per còpies quan és possible.

Seguir el rastre. Una mesura de seguretat passiva és la de fotografiar les obres d'art i tenir-ne totes les dades. La fitxa resultant és l'única possibilitat que permetrà de seguir la pista de l'obra en cas que sigui robada. El bisbat de la Seu d'Urgell va comprovar l'efectivitat d'aquesta mesura quan el gener d'enguany la guàrdia civil va recuperar a València el valuós Beatus de Liébana, un còdex del segle X, robat del seu Museu Diocesà el setembre de l'any passat.

Segons fonts de la Brigada de Patrimoni dels Mossos d'Esquadra, encarregats de la investigació del robatori de Vilac, la recuperació d'obres d'art religiós és "qüestió de molta sort". Si no hi ha més pistes, la recerca comença amb la difusió de les dades de l'obra robada entre els altres cossos de seguretat, la guàrdia civil i la policia espanyola. A continuació, es fa un seguiment dels circuits de compra-venda d'art, però la tasca sempre és lenta perquè els espoliadors acostumen a "fer dormir" l'obra fins que l'enrenou ha passat. El percentatge d'obres que es recuperen amb prou feines sobrepasa el 10%, i és que buscar aquestes obres és com treballar a les fosques.

Jordi Suca

Volta al món i tornada al Born

El retaule d'Abella de la Conca és, juntament amb el Beatus de Liébana, un dels pocs casos afortunats en els quals una obra d'art religiós ha estat recuperada anys després de desaparèixer.

Peça gòtica realitzada el segle XIV pels germans Serra, el retaule d'Abella fou robat de l'església parroquial el 1972. Tal com explica mossèn Tarragó, l'obra havia estat a Barcelona a l'Exposició del 1929, i per aquesta raó se'n conservaven fotografies i dades que es pogueren transmetre a la Interpol. Van passar uns anys de recerca, però finalment fou la *divina providència* que va permetre una inesperada recuperació: un traficant d'art provava de vendre'l a Nova York sense sortir-se'n, llavors va tenir la pensada d'oferir-lo al MNAC i al Museu del Prado. Els museïstes catalans li van seguir la veta mostrant el seu interès i, aquest cop sí, amb la intervenció de la Interpol van aconseguir de tornar-lo a Catalunya. **J. S.**

De la ingènua veritat i altres contes valencians

Eduard Soleriestruch

En la dècada dels cinquanta, la narrativa curta va fer un paper important en la normalització del panorama literari valencià. El present volum recull narracions d'Eduard Soleriestruch publicades a finals dels anys cinquanta i principis dels seixanta.

Bromera

"Els Nostres Autors", 36

Curs de valencià 45 unitats didàctiques

T'ajudarà a preparar l'àrea 3 de domini pràctic del sistema lingüístic elemental i mitjà de la Junta Qualificadora de Coneixements de València

Denes 10 Editorial

Llibre de les meravelles del món

Marco Polo

El Llibre de les meravelles del món és una obra que al llarg dels temps ha estimulat la fantasia dels somiadors i la curiositat de comerciants i aventurers. Per primera vegada, en català, una versió integrada i actual d'aquest llibre legendari.

Edicions del Bullent

"Torsimany"